

Slik kan din kommune bli en naturvennlig klimavinner

Foto: Chris-Håvard Berge/Flickr.com

Tips til kommunepolitikere — og de som skal påvirke dem

Naturvernforbundet

Er du kommunepolitiker? Er du opptatt av nærmiljøet ditt? Er du engasjert i natur- og friluftsliv? Her er gode råd om hvordan du kutter klimagassutslipp og tar vare på natur, friluftsliv og matjord i din kommune.

Kommunene har innvirkning på rundt 40 prosent av Norges klimagassutslipp og legger gjennom arealpolitikken grunnlaget for bevaring av naturverdier, friluftsområder, matjord for nåværende og framtidige innbyggere.

Kommuneplanen revideres normalt hvert fjerde år og er et særdeles viktig verktøy for klima-, natur- og miljøvernarbeid. Det er derfor viktig å engasjere seg i arbeidet med denne.

«Naturvernforbundet ga oss en grundig innføring i problemstillinger som bør ivaretas i en klima- og miljøplan. Ingen argumentasjon og ingen skremselspropaganda; bare nøktern og veldokumentert informasjon, og en del retningslinjer for hvordan arbeidet kan gripes an.»

Willy Westhagen
(Gran Bygdeliste), ordfører i Gran kommune, etter at Naturvernforbundet hadde holdt en faglig innledning for kommunestyret

Riktig arealplanlegging løser mange problemer

Kommunene skal sikre velfungerende nær-områder dere flest mulig kan bo, leve og jobbe uten at avstandene blir for lange.

Gjennom planarbeidet må kommunen sørge for kompakte byer og tettsteder som gir:

- Mindre transportbehov, som igjen gir lavere klimagassutslipp, mindre luftforurensning og støy

- Mindre behov for nye og bredere veier
- Bevarer grøntområder, strandsone, bekker og innsjøer
- Tar vare på friluftsområder og matjord

Kommuneplanen er det viktigste verktøyet for dette arbeidet. Kommunepolitikere kan oppnå mye dersom de utøver god arealpolitikk!

Gode lekeplasser og parker er viktig for bomiljøet. Foto: Reino Jonsson/Scanstockphoto.com

Miljøkrav til gode

Natur og matjord skal ikke bygges ned

Matjord, artsrike områder og friluftsområder må skånes for utbygging. Matjord er en viktig ressurs i dag og for etterfølgende generasjoner. Det gjelder også naturområder med et rikt artsmangfold. Men også friluftsområder er viktige for innbyggerne, spesielt områder nær bebyggelse som kan ha betydning for folkehelse og barns aktiviteter.

Fortett først

Jo større områder som tas i bruk til utbygging, jo lengre blir avstandene. Dette øker transportomfanget, og det er større sjanse for at folk kjører bil framfor å sykle eller gå. Spredt utbygging krever mer arealer og infrastruktur, som kan komme i konflikt med vern av matjord, natur og friluftsområder. Utnytt de allerede utbygde områdene, framfor å ta i bruk nye områder for utbygging. Nye, bilbaserte kjøpesentre må ikke bygges.

Foto: Jan Hausken

e arealplaner

Sykkel og gående først

Myke trafikanter skal prioriteres. Kommunen har ansvar for å tilrettelegge med attraktive og trygge gang- og sykkelveier. Sykkelparkering ved stasjoner, skoler, offentlige bygg, i bysentrum og utenfor butikker må på plass.

Fortetting og kompakt utbygging av byer og tettsteder er som nevnt viktig. Eser byene og tettstedene utover, blir avstandene for lange til at det blir attraktivt å gå eller sykle.

Ekstra fortetting ved stasjoner og knutepunkter

For at folk skal velge buss og bane framfor bil, bør de ha kort gangavstand til holderplassen. Dette krever ekstra god arealutnyttelse nær stasjoner og knutepunkter. Arbeidsplasser og butikker bør legges nær disse, slik at det blir lett å velge kollektivtransport på de fleste reiser.

Det er viktig at folk har kort gangavstand til arbeidsplassen fra hjemmet eller fra et knutepunkt med godt kollektivtilbud. Utvikling av stedene gjennom fortetting vil legge grunnlag for et bedre kollektivtilbud.

Begrensning av bilbruk

Tilgang på parkering har stor innflytelse på bilbruken. Ved å begrense antallet parkeringsplasser og heve prisen økes gang-, sykkel- og kollektivandelen.

Tidligere har kommuner stilt minstekrav til antall parkeringsplasser ved bygging av næringsbygg og boliger. Nå bør kommunen tenke motsatt og stille maksimumskrav til antall parkeringsplasser. Ved allerede etablerte kjøpesentre må det ikke gis tillatelse til flere parkeringsplasser, og all parkering bør være avgiftsbelagt.

Nærliggende kommuner bør samarbeide om parkeringspolitikken. Da unngår vi at én kommune har god miljøpolitikk, mens nabokommunen tiltrekker seg flere folk med bilbasert utbygging. Det skaper mer trafikk og større klimagassutslipp.

Regionale areal- og transportplaner

God arealplanlegging må samordnes på tvers av kommunegrensene. Derfor er det viktig med deltakelse i regionale samarbeid for å samordne politikken og finne gode klima- og miljøløsninger.

For de større byområdene skal det innføres bymiljøavtaler mellom staten og kommunene. Disse skal sikre statlige penger til kollektivutbygging, mens kommunene skal støtte opp om dette. Staten har gitt klart uttrykk for at arealpolitikken vil stå sentralt.

Tilsvarende må det også tenkes når jernbanen bygges ut. Kommunene bør gjennomføre en regional planprosess for areal og transport, som viser hvordan kommunene kan styrke togets trafikkgrunnlag og bidra til at jernbaneutbygging får større miljøeffekt og økt samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det vil styrke mulighetene for at staten vil prioritere nettopp dette jernbaneprosjektet.

For at utbygging av jernbanen skal bidra til redusert bilbruk, er det avgjørende at stasjonene plasseres sentralt, og at kommunene langs banene bygger næringsbygg og boliger nær stasjonene. Det krever høy utnyttelse av arealene ved stasjonene, og en svært restriktiv politikk for utbygging andre steder. Dersom dette ikke skjer, er det fare for at biltrafikken øker lokalt, og at vi ikke oppnår en stor nok overføring av trafikk fra bil til tog. Tar det lang tid å komme seg til og fra toget, vil det fortsatt være mange som bruker bil.

Statlige retningslinjer

Regjeringen vedtok høsten 2014 nye statlige planretningslinjer for bolig-, areal- og transportplanlegging. Hensikten er å sikre god steds- og byutvikling gjennom samspill mellom kommuner, stat og utbyggere. Kommuner som ikke følger disse, kan møte motstand fra Fylkesmannen og departementet, som kan pålegge kommunen å endre planene.

– Vi må utvikle kompakte byer og tettsteder med korte avstander mellom ulike gjøremål. Dette vil redusere arealforbruk og transportbehov og styrke grunnlaget for kollektivtransport, sykkel og gange. En by- og tettstedsutvikling i tråd med de nye statlige planretningslinjene er også god klima- og miljøpolitikk, sa statsråd Jan Tore Sanner da de nye planretningslinjene ble lagt fram.

Planretningslinjene er tilgjengelige her: www.regjeringen.no/no/dokumenter/Statlige-planretningslinjer-for-samordnet-bolig--areal--og-transportplanlegging/id2001539/

Foto: Knut Opeide, Statens vegvesen

Involver de frivillige, de lokale ressurspersonene

Kommuneplanen og annen arealplanlegging skal involvere befolkningen, også barn og unge, som skal leve lenge med de valg dagens politikere gjør.

Tenk prosess og involvering. Legg folkemøter på kveldstid, på steder som er lett tilgjengelige. Inviter med alle interesseorganisasjonene. Sørg for at alle kart og annen informasjon er lette å finne på nettsider, og at det annonseres i lokaltidsskrift og på sosiale medier. Gå aktivt ut for å finne personer og organisasjoner med lokalkunnskap og kompetanse.

En god kommuneplan basert på en involverende prosess vil skape gode diskusjoner «til rett tid». Da unngår vi unødvendige konflikter seinere i planprosessen.

Kartlegging

Både over og under vann er det lurt å kartlegge og ha god informasjon. Naturverdier og viktige friluftsområder må kartlegges grundig, og tas hensyn til i planarbeidet. Dette vil forebygge konflikter og skape mer effektiv planlegging samt sikrer at disse viktige områdene blir ivaretatt.

Hvem kan hjelpe?

Naturvernforbundet, Norsk Ornitologisk Forening, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Turistforeningen og andre har ofte et kontaktnettverk med mye kompetanse. Fylkesmannen har veiledningsplikt og kompetanse på både klima, natur og planlegging.

Kort om planprosessen

Kommuneplanen er øverst i hiarkiet av planer som skal vedtas og bestemmer hvordan arealene i kommunen skal disponeres. I alle saker er det viktig å komme tidlig på banen, for å kunne påvirke. Og dersom en skal få til store endringer, hjelper det ikke å vente til reguleringsplanen skal vedtas.

- Kommuneplan vedtas normalt hvert fjerde år og legger rammen for alle andre planer
- For store utbygginger som nye byggefelt, riksveier og liknende, så lages det kommunedelplan
- I alle plansaker som gjelder utbygginger eller større endringer, så lages det en reguleringsplan
- Når det skal lages en plan, utarbeides det først et planprogram, som blant annet sier noe om hva som skal utredes. Planprogrammet sendes på offentlig høring, før det behandles politisk, normalt av kommunestyret
- Deretter utarbeides det et forslag til plan, og i de fleste tilfeller kreves det en konsekvensutredning, og i alle saker så skal tiltakets effekt på natur og klima vurderes. Planen sendes også på offentlig høring
- Kommunestyret behandler planen og fatter vedtak
- Vedtak om reguleringsplan kan påklages av berørte parter. Klager behandles først av kommunestyret og går eventuelt videre til Fylkesmannen eller Kommunal- og moderniseringsdepartementet for endelig avgjørelse

Mer informasjon

Naturvernforbundets nettsider:

www.naturvernforbundet.no

Kommunal- og moderniseringsdepartementets informasjon om «Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging»:

www.regjeringen.no/no/dokumenter/Statlige-planretningslinjer-for-samordnet-bolig--areal--og-transportplanlegging/id2001539/

Transportøkonomisk institutts tiltakskatalog:

www.tiltakskatalog.no/

Viktige natur og friluftsområder på:

www.artskart.no og www.naturbase.no

Andre relevante lenker:

www.miljøjuss.no

www.miljøkommune.no

Husk at alle, uansett partipolitisk tilhørighet, er velkommen som medlemmer i Naturvernforbundet.

www.naturvernforbundet.no/medlem

En brosjyre fra Naturvernforbundet, august 2016

Ansvarlig utgiver: Generalsekretær Maren Esmark

Fagsjef: Holger Schlaupitz

Redigering, design og layout: Kristian Skjellum Aas

Heftet er utgitt med støtte fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Naturvernforbundet